

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 70., BR. 1., 1. – 40., ZAGREB, VELJAČA 2023.

Hrvatski se jezik voli znanjem.

70. GODIŠTE JEZIKA

Broj Jezika koji čitatelj drži u rukama 346. je broj Jezika, prvi broj obljetničkoga 70. godišta. Jezik je najdugovječniji hrvatski jezikoslovni časopis, a među najdugovječnijim je hrvatskim časopisima uopće. Vrijedno je napomenuti da je Jezik od 530 časopisa koji se mrežno objavljuju na Hrčku, trenutano po posjećenosti na visokom 14. mjestu¹ što znači da je Jezik najčitaniji hrvatski jezikoslovni časopis.

Na stranicama je Jezika ispisana hrvatska jezična povijest i to doslovce – Jezik je pratio burna politička zbivanja oko hrvatskoga jezika u prijelomnim godinama hrvatske opstojnosti, bilježio jezične promjene, bilo u jeziku objavljivanih radova, bilo kao normativni putokaz. I sve je u Jeziku uvijek na strani hrvatskoga jezika. U Jugoslaviji je zbog toga bio obilježen kao nacionalistički časopis, u zapisniku Centralnoga komiteta Saveza komunista Jugoslavije od 3. prosinca 1985. čitamo:

„13. Osigurati da časopis Jezik djeluje u duhu društveno proklamirane jezične politike i shodno tome poduzeti odgovarajuće mjere u pogledu sastava uredništva i njegovog financiranja.

Nosilac zadatka: Republički komitet za tehnologiju i informatiku i Republički SIZ za znanstveni rad sa izdavačem i savjetom časopisa.

R o k: do kraja siječnja 1986.“

¹ https://hrcak.srce.hr/posjecenost?_token=XN0oX6oUDOWkFmWUA4dijWWy2DcVXBa1pdpajC_xu&razdoblje_od_mjesec=01&razdoblje_od_godina=2022&razdoblje_do_mjesec=01&razdoblje_do_godina=2023&podrucje=-1

Naravno, društveno proklamirana politika bila je unitaristička politika hrvatskosrpskoga jezika. Naš joj se časopis Jezik nije priklanjao. Ipak, financiranje nam tada nije bilo uskraćeno (kako najavljuju u zapisniku), politika je tada imala tiše metode – Udba je vrijedno potajice pratila i zapisivala sve korake naših starijih urednika – o tome postoje Udbini dosjei, primjerice Udbin dosje našega prvoga urednika Ljudevita Jonkea broji 701 stranicu. Lj. Jonke nadziran je godinama iz dana u dan pa čak mu je i na bolesničkoj postelji i na pokopu bila Udba *sa zadatkom*. Dubinu gnušanja teško je opisati.

Postoji li i danas kakav zapisnik u kojem se nastoji zaskočiti i zakočiti Jezik, to ne znamo, ali znamo da nam se državno financiranje sve češće uskraćuje i da nas je 27. prosinca 2022. Grad Zagreb poslije 26 godina izbacio iz uredničke prostorije na ulicu. Naša potkrovnna prostorija od 13 m² potrebna je Gradu za poslovanje.² Da nije bilo našega suizdavača Školske knjige i Ante Žužula kojemu smo se obratili za pomoć, doista bismo završili na ulici jer ne bismo imali gdje smjestiti svoju dokumentaciju – za 26 godina nakupilo se mnogo toga, vrijednih dokumenata iz Jezikove povijesti, časopisa, knjiga. Školska knjiga pružila nam je krov nad glavom, novu uredničku prostoriju. Naša adresa više nije Bijenička 97, nego Masarykova 28. Od svojega prvoga broja Jezik surađuje sa Školskom knjigom, riječ je o 70 godina doista plodne suradnje. Zbog toga od ovoga svečarskoga broja na naslovnici Jezika, uz Hrvatsko filološko društvo, piše i Školska knjiga.

Usprkos svim nedaćama koje nas prate, Jeziku ne nedostaje radova. Javljam nam se mlađi jezikoslovci, a iz tema njihovih radova i načina na koji pišu o hrvatskom jeziku, vidimo da im je hrvatski na srcu. Naravno, voljeti hrvatski samo je jedan korak u znanstvenom kroatističkom oblikovanju, treba ga poznavati, treba mu prići znanjem – kako kaže naša krilatica, koju je stvorio naš urednik Stjepan Babić, *Hrvatski se jezik voli znanjem*.

Jezik je poseban po mnogo čem pa i po glavnim urednicima, za sada su samo tri – 17 godina bio je Ljudevit Jonke, 35 godina Stjepan Babić, a posljednjih 18 godina to je autorica ovih redaka. Uredništva se mijenjaju, a na sreću pridružuju nam se mlađi jezikoslovci. Od ovoga je broja i nova članica našega Uredničkoga vijeća, Ljubica Josić. Pozorniji čitatelj zna da je Ljubica Josić naša stručna tajnica od prvoga broja 66. godišta, od 2019. Ljubica Josić živi i radi u Zagrebu, zaposlena je u Leksikografskom zavodu „Miroslav Krleža“.³ Autorica je brojnih znanstvenih i stručnih radova iz jezikoslovlja i znanosti o književnosti, dio njih objavljen je i u Jeziku. Godine 2021. objavila je knjigu Hrvatska lingvostilistika.⁴ Znanstvena je suradnica od 2015., a naslovna je docentica na Hrvatskim studijima Sveučilišta u

² Ne želeći kvariti svečani trenutak 70. Jezikove obljetnice, o svim ćemo tim nemilim događajima pisati u sljedećim brojevima.

³ <https://www.lzmk.hr/o-zavodu/leksikografi/josic-ljubica>

⁴ Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku, Katedra za stilistiku

Zagrebu gdje predaje kolegije Akademska pismenost i Elektronički tekstovi. Ljubica Josić pokazala se kao vrlo spretna tajnica, osobito kao stručna tajnica i u svoje četiri godine bliske suradnje s Jezikom stasala je u vrsnu suradnicu. Poželimo joj dobrodošlicu u Uredničko vijeće.

Jezik ide dalje. Dok postoje autori spremni pisati za Jezik, urednici voljni raditi dan za danom (jer Jezik ide u pet brojeva godišnje, pritisak je svakodnevni), poklonici hrvatskoga jezika koji moralno i materijalno uskaču gdje država odskoči, naši pretplatnici i čitatelji – za opstanak Jezika nema brige.

Sanda Ham

POVODOM OBILJEŽAVANJA DANA HRVATSKOGA JEZIKA

Slavica Vrsaljko

Smisao i važnost Deklaracije

Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika značila je svojevrsan odgovor na sva događanja koja su joj prethodila. Novosadski dogovor samo je teorijski deklarirao zajedničku jezikoslovni osnovu srpskoga i hrvatskog književnog jezika pri tom ne poričući povijesnu, kulturno-povijesnu, nacionalnu i političku istinu o pravu svakog naroda na vlastiti jezični identitet nacionalnog i kulturnog života. Međutim, usprkos jasnoći navedenih načela, određene nepreciznosti u samim formulacijama omogućavale su njihova iskrivljavanja i kršenja. U tekstu Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga jezika dalje se navodi kako se, oslanjajući se na bitna svojstva samoupravnog socijalističkog društva, potpisane hrvatske kulturne i znanstvene ustanove, obvezivalo da na području svog djelovanja – jezika, književnosti, znanosti i kulture uopće – poduzmu sve potrebno da se u neposrednoj praksi ostvaruju sva načela socijalističkog sustava (Telegram, 17. ožujka 1967., prema Hekman, 1997.).

Prije objavljivanja Deklaracije sastavljena je komisija za njezinu izradu, međutim nije jasno tko su bili članovi. U tekstu Miroslava Brandta u knjizi Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jeziku – Građa za povijest Deklaracije, navodi se:

„O tome tko je bio u toj komisiji danas se mišljenja razilaze, a iz kruga nedovoljno upućenih ljudi sugerirana je predodžba da je bilo sedam članova. Ali to ničim nije potvrđeno. A i njezin sastav je sporan. Nepobitno je da su u njoj, osim mene, bili R. Katičić, T. Ladan i Sl. Pavešić. Kako sam naknadnim provjeravanjem utvrdio, u njoj je bio i V. Pavletić, a sporno je da li je u njoj bio i S. Mihalić, pa će on to sam najbolje znati. V. Blašković nije bio, iako sam pri pisanju za »Panoramu« po nekim indicijama